

Vědci odhalili stopy po vojenské službě na chrupu vojáka z první poloviny 19. století

30.1.2025 - Nikola Orlitová | Archeologické centrum Olomouc

Vědci z Archeologického centra Olomouc několik let zkoumali kosterní pozůstatky vojáka z první poloviny 19. století, který měl netypicky poškozené přední zuby. Analýza odhalila, že muž používal zuby k otevírání prachových nábojů, což přináší unikátní fyzický důkaz o vojenské praxi té doby. Chemická analýza navíc potvrdila přítomnost síry ze střelného prachu v zubním kameni.

Několik let odborníci zkoumali kosterní pozůstatky muže s netypicky poškozeným chrupem, které našli při archeologickém výzkumu v roce 2012 v Majetíně na Olomoucku. Po skončení terénních prací se výzkumní pracovníci zaměřili na detailní laboratorní analýzu, která přinesla fascinující

zjištění o jeho životě. Antropolog Lukáš Šín, který vedl studii, vysvětluje: *„Zkoumali jsme kostru muže s odhadem dožitého věku mezi 30 až 50 lety, vysokého asi 174 cm, která nesla několik traumat. Například jeho spodní tři řezáky nesly netypické poškození, které jsme podrobněji analyzovali. Muž zemřel pravděpodobně na přelomu 18. a 19. století.“*

Poškození chrupu vojenskou praxí

Otázka, jak poškození vzniklo, přivedla odborníky k historickým pramenům, které ukazují, že vojáci do první poloviny 19. století používali zuby k otevírání prachových nábojů. Vojáci museli náboje doslova trhat zuby, aby oddělili část náboje se střelným prachem od kule. *„Voják si opakovanou činností zuby oslabil a následkem tohoto stresu mohlo dojít i k zlomení korunek zubů,“* popisuje Šín. Ačkoliv jsou zmínky o praktice zaznamenány v historických pramenech, fyzický důkaz vědci postrádali. Voják z Majetína se stal jedinečným případem, který nese viditelné stopy po opakovaném mechanickém oddělování prachových nábojů.

Síra v zubním kameni jako důkaz vojenské služby

V roce 2017 proběhla podrobná chemická analýza zubního kamene pod vedením doktorky Dany Fialové z Masarykovy univerzity. Pomocí rentgenové spektroskopie zkoumala vzorky zubního kamene a identifikovala jednotlivé chemické prvky. Analýza odhalila vysoké množství síry, což dokládá přítomnost střelného prachu v ústech vojáka. *„Síra ze střelného prachu nejenže kontaminovala zubní dutinu spolu se zubním kamenem, ale také přispěla k odhalení zubního lůžka a vzniku zánětů dásní,“* vysvětluje Šín.

Fyzické následky vojenské služby

Další stopu po vojenském způsobu života zaznamenal antropolog Šín na opotřeбенých bederních obratlích. Opotřeбенí obratlů pravděpodobně vzniklo v důsledku dlouhých vojenských pochodů, které pravidelně zatěžovaly jeho tělo. *„Nález nám poskytuje cenné informace o fyzické zátěži, které byli vojáci vystaveni,“* dodává Šín.

Datování nálezu a mezinárodní srovnání

Odborníci se domnívají, že voják žil mezi koncem 18. a první polovinou 19. století tedy v období, kdy ve vojenské sféře se používaly především palné zbraně, které se nabíjely zepředu skrz ústní hlaveň. Podobné poškození chrupu zaznamenal v červnu 2012 belgický archeolog Dominique Bosquet spolu s jeho týmem při archeologickém výzkumu v prostoru bojiště ve Waterloo, avšak jejich výsledky zatím nebyly publikovány. Voják z Majetína je zatím jediným celosvětově publikovaným důkazem, jak vojáci plnili prachové zbraně.

Unikátní objev v kontextu vědeckého výzkumu

„Jedná se o unikátní objev, který nám poskytuje první fyzický důkaz o vojenské praxi otevírání nábojů zuby a její důsledky na zubní aparát vojáků. Ojedinělé trauma nám umožnilo odhalit profesi muže pohřbeného v Majetíně,“ uzavírá Šín. Tento nález otevírá nové možnosti pro výzkum vojenské historie a fyzických dopadů na život vojáků. Kosterní pozůstatky vojáka jsou nyní uloženy v depozitáři Archeologického centra Olomouc a výsledky tohoto dlouholetého výzkumu byly publikovány ve vědeckých časopisech.